

Список літератури:

1. Барна М. М., Барна Л. С. Дендрарій Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка та перспективи створення біблійного ботанічного саду: монографія. Тернопіль : ТОВ «Терно-граф», 2017. 320 с.: іл.
2. Кохановський В. М., Барна М. М., Барна Л. С., Мельник Т. І. Методичні аспекти оцінювання декоративності деревних рослин відділу *Pinophyta* за сукупністю морфологічних ознак та ознак життєздатності. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Біологія.* 2020. № 1–2 (79). С. 18–35.
3. Кохановський В. М., Барна М. М., Барна Л. С., Мельник Т. І. Методичні аспекти оцінювання декоративності деревних рослин відділу *Magnoliophyta* за сукупністю морфологічних ознак та ознак життєздатності. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія Агрономія і біологія.* 2020. № 1(39). С. 42–55.
4. Кохановський В. М., Мельник Т. І., Коваленко І. М., Мельник А. В. Декоративна дендрологія. Навч. посіб. Частина I. Суми : ФОП Цьома С. П., 2019. 263 с.

УДК 378.147

**МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ ФАСИЛІТАЦІЇ В
ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ З КУРСУ «ОСНОВИ ЗДОРОВ'Я»**

Барна Л. С., Цяпута Н. І.

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

E-mail: barna@chem-bio.com.ua, natlia.tsyaputa@gmail.com

Актуальність вивчення можливостей фасилітації в навчанні і вихованні зумовлена переходом від традиційної парадигми навчання до компетентнісної, що визначає необхідність активізації діяльнісного підходу в умовах сучасної освіти. Дані твердження перегукуються з обґрунтуванням змін, викладеним у

Концепції НУШ, що спирається на суспільну потребу в індивідах, які вмюють навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі та володіти іншими сучасними вміннями [2].

Міжособистісні взаємини суб'єктів навчального процесу в інноваційному освітньому середовищі мають характер співпраці. Особистісно-розвивальна система освіти вимагає, крім традиційних форм та методів, використання новітніх освітніх технологій: інтерактивних, інтегративних, модульних, розвивальних тощо. Педагог, упроваджуючи інноваційні педагогічні технології, обирає роль педагога фасилітатора.

Фасилітація (від англ. facilitation — допомога, полегшення, сприяння) — це організація процесу колективного розв'язання проблем у групі. Саме коли людина залучена до прийняття рішення, коли її думка почута та включена при розгляданні остаточного рішення, вона більш схильна далі реалізовувати це рішення.

Фасилітація є інструментом, який допомагає полегшити процес спільного прийняття рішення і передбачає інноваційний підхід до управління освітнім процесом, який потребує від учителя сформованості певних навичок і вмій їх застосовувати на різних етапах групової роботи. Термін «педагогічна фасилітація» є відносно новим, він не належить до традиційних психолого-педагогічних категорій, водночас сучасна педагогіка і психологія містять теоретичні положення, які можуть використовуватись у дослідженні зазначеного поняття [2].

Педагогічну фасилітацію науковці розуміють як взаємодію між учителем та учнем, яка ґрунтується на засадах гуманізму, толерантності, що сприяє організації освітнього процесу на засадах гуманістичної парадигми.

На думку В. Топол, фасилітація – це полегшення виконання завдання, або спосіб допомогти учням мислити в найкращий спосіб. Ключовим у фасилітації освітнього процесу є:

- організація освітнього простору;
- залучення та сприяння розкриттю потенціалу окремих учнів та учасників освітнього процесу загалом;
- підтримка учасників у реалізації освітніх цілей (їх

визначають для кожного заняття, і вони допомагають досягати поставленої мети) [3].

К. Шевченко обґрунтовує, що педагогічна фасилітація – це процеси взаємодії між учителем та учнем, що ґрунтуються на засадах гуманізму, полісуб'єктності та толерантності, а здатність педагога до створення такого освітнього простору стає мірилом його професіоналізму [4].

На переконання науковців та педагогів-практиків, саме педагогіка партнерства приймає учня як добровільного і зацікавленого соратника, однодумця, рівноправного учасника педагогічного процесу, турботливого і відповідального за його результати [1, с. 38].

Зважаючи на те, що педагогічна фасилітація — специфічний вид педагогічної діяльності, який має на меті допомогти учню підвищити самооцінку, підтримувати його прагнення до саморозвитку, самореалізації, сприяти його особистісному зростанню, розкриттю здібностей, на основі суб'єкт-суб'єктного спілкування, розуміння та довіри.

Педагогічна фасилітація має наступні структурні компоненти:

- індивідуально-настановчий (ціннісне ставлення до особистості, її внутрішнього світу);
- когнітивно-діяльнісний (комунікативна компетентність вчителя, суб'єкт-суб'єктні відносини);
- рефлексивно-оцінний (осмислення та усвідомлення ціннісної основи і значущості своєї професійної діяльності).

Перехід від традиційного до фасилітативного навчання передбачає зміну ролі вчителя. Традиційне навчання передбачає передачу учителем готових знань, інструктаж, як виконати завдання, очікування від учня правильної відповіді, перевірку його знань. У процесі фасилітативного навчання учитель є транслятором знань, він передає знання і вчить навчатися. Учні самостійно планують свою роботу, опрацьовують джерела знань, оцінюють їхню корисність, творчо мислять.

Найбільш ефективним та продуктивним для досягнення освітніх цілей, на нашу думку, є впровадження фасилітативних

інструментів в освітній процес учнів 8 – 11 класів як спосіб організації групового проблемного та проектного навчання. Серед найпопулярніших є наступні ресурсні техніки: мозковий штурм (дозволяє швидко активізувати мозкову діяльність і знайти якомога більше різноманітних ідей для подальшого опрацювання), сфокусована бесіда (є ефективною та етапі актуалізації або узагальнення знань), «Світове кафе» (процес взаємодії, спрямований на широкий обмін думками, ідеями й досвідом, під час якого учасники сідають за кавові столики, розмовляють і після закінчення певного часу переходять до інших столики), метод динамічної фасилітації (мета - знайти глибинні проблеми і прийняти продумані рішення), графічної фасилітації (процес використання малюнків для візуалізації процесу мислення і прийняття рішень, використання візуальних шаблонів для залучення учасників навчального заняття, з метою підвищення результативності сприйняття інформації та ефективності заняття в цілому), скрайбінг (динамічний, синхронний процес візуального відображення інформації, ключових ідей, підсумків, в реальному часі в процесі навчального заняття), «Вихід за межі» (технологія, яка заохочує креативні ідеї, використання різноманітних ресурсів для просування ідеї) тощо.

Отже, фасилітація як педагогічне явище, основою якого є процес взаємодії вчителя та учнів, сприяє не лише формуванню навичок командної роботи, розвитку інтелектуального та творчого потенціалу кожної особистості, а також відповідає сучасним вимогам до освітнього процесу Нової української школи.

Список літератури:

1. Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : Посібник для студентів вищих навчальних закладів. Дрогобич : Коло, 2006. 326 с.
2. Просіна О. Фасилітація як інноваційна технологія в навчально-виховному процесі. *Педагогіка вищої та середньої школи*. 2014. Вип. 40. С 224-229.
3. Топол В. Що таке фасилітація і як вона може допомогти вчителю в класі. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://nus.org.ua/articles/shho-take-fasylyitatsiya-i-yak->

vona-mozhe-dopomogty-vchytelyu-v-klasi/.Звернення
20.05.2021.

4. Шевченко К. О. Педагогічна фасилітація у контексті професійної компетентності вчителя: зб. наук. пр. Психологічні науки. 2014. Вип. 2.13 (109). С. 258–263.

УДК 636.8 : 57.063.6/8

**ПОРОДИ ТВАРИН ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ
ГЕТЕРОГЕННОСТІ ВИДУ (на прикладі порід kota
свійського *Felis catus* Linnaeus, 1758)**

Басара Н. М., Шевчик Л. О.

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

E-mail: shevchyklubov45@gmail.com

Однією з головних таксономічних категорій у біології є вид (лат. species). Біологічний вид складається з великої кількості генетично споріднених між собою особин, що відрізняються за комбінаціями спадкових ознак, являє собою цілісну біологічну макросистему. Загалом ця сукупність особин характеризується спадковою подібністю морфологічних, фізіологічних і біологічних ознак, у природних умовах вільно схрещуються між собою і займають певний ареал [1].

Однак, запропоноване визначення повністю ігнорує складну внутрішню структуру виду. Вже з кінця 19 ст. було зібрано значний обсяг матеріалів, що стосувалися внутрішньо-видової географічної мінливості та було введено поняття «підвид». Збільшення кількості описаних видів та підвидів призвело, з одного боку, до «дробіння» виду та до опису локальних форм як окремих видів. З іншого боку – почали описувати у якості видів групи або ряди географічних рас (підвидів), пов'язаних родинними зв'язками. Внаслідок цього у систематиці з'явилися поняття «дрібних» (жорданони) та «великих» (ліннеони) видів. З часом види розділилися на монотипні та політипні (складені з низки підвидів).

У межах виду тварин часто існують певні породи, а саме,